

Miljørappport

Høland idretts- og ungdomslag

Linnéa Elisabeth Svensson

Bærekraftsrådgiver

Desember 2021 – mars 2022

BAKGRUNN

Høsten 2021 tok Høland idrettslag- og ungdoms (HIUL) kontakt for å se på muligheten for en miljøkartlegging, et miljøkurs og en rapport.

Linnéa Elisabeth Svensson, styremedlem i stiftelsen Greener Events, har jobbet praktisk og rådgivende med miljø i arrangement- og opplevelsessektoren innen idrett, kultur og byutvikling i en årrekke, og sendte en beskrivelse av oppdraget med pristilbud. HIUL fikk støtte av kommunen til en innledende miljøkartlegging. Prosessen startet med et innledende, digitalt kartleggingsmøte i desember 2021, deretter med en befaring i begge klubbhus og arenaer, samt miljøkurs i klubbens lokaler 11. januar 2022.

HIUL er en del av Viken idrettskrets. Det er 4000 som sokner til klubben, 1200 av disse er medlemmer - målet er 1500.

Tilbudet er omfattende med håndball, fotball, sykkel, ski, allidrett, styrkeløft, samt frisbeegolf/fotballgolf og tennis. Klubben huser et eget treningsstudio som åpnet 2009. Dette er bygget ut to ganger.

Klubbhuset på Løken, Hølands aktivitetshus, er også et kulturhus med bingo, ungdomsklubb, utleie til private samlinger, fotoklubb, pensjonisttreff og kor. Skolen bruker hallen som gymsal, aktivitesparken er møtested for ungene i bygda og huset selv er et sentralt samlingssted i bygda.

Klubben leier ut deler av lokalene til en fysioterapeut, samt fotpleie og massasje.

Klubben drifter to lysløyper på Løken og Momoen. Begge er ca 4 km. I tilknytning til en av skiløypene drifter klubben en hytte, Langfosshytta, med en egen frivilliggruppe. Dessuten påtar HIUL Service se ekstra jobb. HIUL Service utfører gressklipping og snømåking for tre borettslag, samt påtar seg oppdrag med nedvask av hus i og annen flyttehjelp.

Tidligere har kommunen har klippet gresset for HIUL, men nå som det mest er kunstgress, klipper klubben selv med egne klippere. Klubben har investert i en rekke maskiner og kjøretøy for å kunne løse alle sine oppgaver.

Maskinparken består av en traktor av typen Iseki inkludert utstyr, gressklipper, Husqvarna, snøfreser, 2 x firehjuling, 2x snøskuter, samt ny Peugeot Expert elbil,

Mål for rapporten er å kartlegge status for miljø og bærekraft på de vesentligste områdene av HIULs drift og virksomhet.

Deltagere i prosessen har vært; Bjørn (daglig leder), Linn (kontormedarbeider), Kenneth (vaktmester og potet), Charina (renhold) og Rune (styret).

Funnene oppsummeres i denne miljørapporten, med observasjoner og forslag til tiltak

OMRÅDER FOR KARTLEGGING

Følgende områder, informasjon og spørsmål ble behandlet i arbeidsmøtet og befaringen:

Bakgrunn og omfang av driften – utgreiing om den daglige driften, bygninger og arena, samt medlems- og aktivitetsomfang.

Innkjøp: Hva kjøpes inn, hvor ofte, av hvem og til hvem? Hva er de 10 største innkjøpspostene?

Avfall: Hvor oppstår avfall, hva kastes, kildesorteres det? Hvem har ansvaret for avfallet, hvem henter det og hva skal til for å kaste mindre?

Energi: Måler dere energibruken? Er byggene energimerkede? Hvilke energi-, varme- (og kjøle-) kilder har dere? Hva bruker mest strøm? Kartlegger dere strømbruken jevnlig? Hvem har ansvaret for å følge opp og sjekke avvik? Hva kan gjøres mer effektivt? Annet som er relevant?

Transport: Hvordan reiser dere? Når og i hvilke sammenhenger? Hvordan kommer barna seg til trening? Hvordan reiser dere til cuper, turneringer etc? Får dere varer levert? Hvordan fraktes disse? Annet relevant?

Befaring av anlegg

Under befaringen 11. januar gjennomgikk vi HIULs klubbhus og deler av utendørsanlegget. Det var snø, så ikke alt som bar så lett å se.

OBSERVASJONER, ANBEFALINGER OG FORSLAG TIL TILTAK

Klubbhus og uteområde, Momoen

På Momoen står et eldre klubbhus som er i sporadisk drift. I huset er det en utleieleilighet og ulike forsamlingsrom og møtelokaler til utleie. Bygget bærer preg av stort behov for oppgradering. Det er gjort enkelte oppgraderinger som for eksempel installasjon av varmpumper. Det er lagt opp kildesortering utenfor bygget og i lagerlokalene oppbevares maskiner.

Uteområdet består av en tennisbane og tidligere fotballbane er gjort om til fotballgolf.

Det er ingen tvil om at klubben gjør sitt beste for å gjøre både inne og uteområdene tilgjengelige og aktivitetsskapende for nærmiljøet og andre interesserte.

Spørsmålet man stiller seg er; hva man skal gjøre med bygningen og området i fremtiden.

Det er bygget ny hall på Løken og det gamle klubbhuset er ikke så ofte i bruk. Det er stort vedlikeholdsbehov i bygget, som ble bygget på dugnad, med forbedringer og oppgraderinger i flere omganger.

Anbefalinger og tips til tiltak:

1. Kartlegg potensial og ulike interessenters holdninger, samt egne behov. Hva ønsker klubben selv?
2. Hva tenker kommune og planmyndigheter i kommunen om bruksmulighetene til tomt, bygninger og aktiviteter?
3. Inkluder nærmiljøet, næringsliv, naboer, skolen og kommunen i beslutningen. Hva trenger man bygningen til?
4. Vurder utvikling av tomten. Kan det handle om boliger og et annet type tilbud? Det vil være viktig er å involvere lokale interessenter og kommune i beslutningsprosessen. En utvikling kan gi viktig økonomisk bærekraft, og en fornying er ikke nødvendigvis en besparelse av miljøet all den tid det er mye som bør oppgraderes.

5. Få innspill fra rådgiver eller direkte fra relevant eiendomsutvikler. Her trengs en person med bygningsfaglig kompetanse, dersom man ønsker å vurdere oppgradering av huset mot en større utvikling av tomten.

Høland stadion og aktivitetspark, Løken

Stadion har to 11-gressbaner og én 7-kunstgressbane. På vinteren tilrettelagt for skøyteis på én av 11-banene. 7-banen holdes snøfri ved hjelp av måking og salt. Det er spor av gummigranulat rundt banen. Banen har oppsamlingsfelt og fysisk barriere for granulat rundt banen, samt kummer med siler for å fange opp granulat, og det er måkesoner for å begrense spredning av granulat. Akershus fotballkrets har gjennomgått banen for å få status på banen.

Aktivitetsparken har flere ulike apparater og tilbud, og fremstår som et supert, lavterskel tilbud til lokalsamfunnet.

Banen lyses opp med gasspærer og noe led, her er planen å oppgradere til led, men det er også en økonomisk investering.

Anbefalinger og tips til tiltak:

1. Avrenning av gummigranulat er en svært uheldig forurensningskilde fra fotballbaner. Forurensningsloven ble i 2021 oppdatert med tanke på dette. Det er viktig å fortsett arbeidet med å følge opp oppsamling, avrenning og vedlikeholde kummer godt for å unngå unødvendig erosjon og avrenning av granulat.

Forskriften omfatter tiltak for å hindre at granulat havner utenfor banen:

- Krav om fysisk barriere rundt banene
- Håndtere drens- og overvann (granulatfilter i kummene)
- Hindre spredning fra brukere og vedlikeholdsutstyr
- Informasjon
- Håndtering av granulat
- Snødeponi
- Kunnskap og dokumentasjonsplikt
- Substitusjonsplikt (velge et mer miljøvennlig produkt hvis det kan skje uten urimelig kostnad eller ulempe)

2. Forurensningsloven sier nå at dere har substitusjonsplikt. Hold dere derfor oppdaterte på utviklingen knyttet til gummigranulat, og relevante erstatningsmaterialer som fungerer hensiktsmessig.

Les mer på NFFs sine sider: <https://www.fotball.no/kretser/hordaland/om-kretsen/baner-og-anlegg/artikkel/2021/granulatsvinn-fra-kunstgressbaner/>

Hølandshallen aktivitetshus

Hølandshallen er bygget på dugnad og er et omfattende flerbrukshus som har en rekke tilbud. Her finner man et større treningsrom med moderne fasiliteter og spinningssal, garderobes, fritidsklubb, café, møterom og aktivitetsrom. Det er dessuten kontorer og utleide lokaler til blant annet fysioterapi og fotpleie.

Bygget er lokalområdets samlingssted og fungerer som en aktiv møteplass for både næringsliv og innbyggere.

I Hølandshallen har man også tilbudet 'Sportscafeen', som omsetter for rundt 1mill. pr år. Dette er en sosial møteplass i bruk mye av dagen, der foreldre som har kjørt ungene på trening kan ta en kaffe og mens de venter. Cafeen er også flittig i bruk når det er kamper og andre arrangement.

I formøtet i desember og på befaringen gjennomgikk vi følgende hovedområder for kartlegging av miljøtiltak; innkjøp, avfall, energi, transport, samt andre forhold rundt drift av klubbhusene, utendørsarenaene, lysløype og skihytta.

Innkjøp (setter inn bilder)

Det er i dag ingen direkte innkjøpspolitikk eller innkjøpsrutine med miljøkriterier. Det som kjøpes inn er alt direkte relevant for driften av bygninger, uteareal og drift av dette.

I stor grad dreier innkjøpene seg om rekvisita og forbruksmateriell.

Det dreier seg blant annet om:

- Tørkepapir i store mengder til treningsstudio. Dette brukes til å desinfisere og tørke av apparater under og etter trening.
- Såpe og hygieneartikler til å rengjøre, antibac, klisterfjerner
- Sjøppesekker (20 søppeldunker)
- Vedlikehold og materialer fra Bygger'n
- Innkjøp av mat og drikke til salg i Sportscafeen og andre arrangement med matservering

Andre områder det kjøpes inn varer og tjenester til er direkte teknisk drift av lokalene:

- Serviceavtaler knyttet til brannvern (alarm, brannslukningsapparat etc.)
- Heisvedlikehold
- Ventilasjon
- Renholdsmaskiner
- Kopimaskin – leaser en god kopimaskin
- Maskinpark til drift av anlegget

Tøy er også et sentralt område for innkjøp:

- Drakter – lokal leverandør på Løken til smålagene. For de eldre lagene samarbeides det med Bjørkelangen som leverer Umbro og Adidas.
- Arbeidsklær fra Bekken og Strøm, som har hovedkontor på Gjøvik
- Sykkelgruppa kjører eget utstyr og innkjøp av dette

Det er muligheter å systematisere gjenglemt og tøy/sko som er utvokst i den nye IT-løsningen. Dessuten er det Facebook-kjøp og salg grupper i kommunen, og gjenglemt tøy blir liggende i en egen hylle i 1-2 mnd. Før det levers på Fretex.

Forbruk av papir til kopiering og print oppleves som høyt og her vil digitale løsninger for administrasjon, økonomi være med på å redusere dette forbruket.

Anbefalinger og tips til tiltak:

1. Start med å kartlegge dagens situasjon mer i detalj:

- Hvilke rutiner og instruksjoner eksisterer for innkjøp nå?
- Har dere en innkjøpsansvarlig eller er innkjøpsansvaret spredt blant flere?
- Hvordan velges leverandørene?
- Finnes det standardiserte maler for forespørsel og kontrakter?
- Stiller dere kvalitets- og miljøkrav, evt. hvilke?

2. Gode innkjøpsrutiner vil sikre at:

- Det vurderes om det er nødvendig å kjøpe noe i det hele tatt.
- Det vurderes gjenbruk der det er mulig.
- Det ikke kjøpes mer enn nødvendig.
- Riktig produkt blir kjøpt inn.
- Med innkjøpsstyring vil klubben ha bedre økonomistyring.

3. Oppfordre større leverandører til å miljøsertifisere sin virksomhet, dersom de ikke allerede er det.

4. Velg miljømerkede alternativer der det finnes og det er hensiktsmessig.
5. Slutt med engangsservice og pappkopper. Dere har et supert kjøkken med vaskemaskin. Bruk kopper som kan vaskes.
6. Vurder hvilke tiltak som skal til for å redusere utskrifter. Hvordan kan man aktivt bruke digitalt arkiv og signaturer, og et digitalt regnskapssystem og annet som printes reduseres?
7. Samsnakk og se over hva dere bruker penger på i løpet av et år. Hva ser dere selv at det er behov for?

Avfall (sette inn bilder)

Avfallet håndteres av Runes containerservice. Kildesortering gjøres direkte på lageret til Runes containerservice.

I klubbhusene følges avfallshåndteringen på følgende måte:

- Avfallet legges i store dunker på hjul.
- Matavfall i grønne poser i samme dunker
- Pappkartonger i egen pappcontainer.
- Avfallet hentes og blir tømt på lageret til Rune. Her sorteres avfallet og blir kjørt til forbrenning og materialgjenvinning.
- Det er lagt opp til en egen oppsamling til Infinitum som fungerer greit.
- Alle ansatte tømmer søpla når det trengs.

Enkle områder å ta tak i:

- Det er mange pappkopper, selv om det er kapasitet til vask.
- Man sorterer ikke ut glass og metall eller papp og papir, men pappesker sorteres altså i egne pappkontainere.
- I treningsrommet blir det svært mye papirsøppel fra tørking og desinfisering.

Anbefalinger og tips til tiltak:

God avfallshåndtering:

- Reduserer miljøbelastninger lokalt gjennom kildesortering.
- Reduserer utslipp.
- Bidrar til redusert forbruk.
- Gir økt bevissthet om ressursbruk og miljø.
- Oppfattes positivt av utøvere, tilskuere, frivillige, og samarbeidspartnere.

1. Kartlegg avfallet! Det er til god hjelp å ha et klart bilde av hvorfra avfallet kommer, og hva det består i. Skapes det unødvendig avfall? Avklar også med renovasjonsselskapet.
2. Etter kartleggingen - bestem dere for hvilke type avfall dere ønsker å kildesortere, og forsøk å anslå mengder slik at kildesorteringssystemet/bøttene er tilpasset mengden.
3. Sett dere noen mål for hvilken type avfall dere skal begrense og hvordan dere skal få til dette. For eksempel: minimere avfall som ikke kan materialgjenvinnes, som engangskopper og tørkepapir.
4. Vurdere å kjøpe håndklær som brukes og vaskes i stedet. Følg med på strømbruk for å se på avtrykket av papir versus vaskemaskin og tørketrommel.
5. Vær bevisste på avfall i et par dager og samsnakk; – Hva kan dere minimere? Hva er unødvendig avfall? Hva kan kildesorteres, som i dag blir restavfall?

Energi (sette inn bilder)

Utendørs:

- De to lysløypene ble oppgradert med 100 master med ledlys.
- Lys i aktivitetsparken (Løken) er led.
- På kunstgressbanen er det seks store master med gasspærer. Tilbud på nytt ledlys vil bli finansiert med tippemidler, mva-kompensasjon for å få kostnaden ned. Regn gjerne på hva dere sparer!
- Alle mastene på Momoen ble byttet til led (2022).

Innendørs i Hølandhallen:

- Leverandører av strøm, bredbånd og nettleie er Vev (bredbånd og strøm), samt Romerike bredbånd.
- det ble laget åtte energibrønner m jordvarme da hallen ble pusset opp i 2009. Dette styres i teknisk rom.
- Ventilasjonen i hallen er nokså ny. Det er nytt ventilasjonsanlegg også i kontorfløyen.
- Serviceavtale på det tekniske anlegget. Her kommer teknikker fra Aurskog ventilasjon én gang i året og stiller inn.
- bygget er ikke energimerka og har dermed heller ikke hatt en ENØK-gjennomgang.
- Jordvarmeanlegget varmer også vannet til varmtvann i dusj og vannbåren varme i alle gulv. Dette er en god, økonomisk og miljøeffektiv måte å varme opp bygget på.
- Det finnes en elkjel i reserve dersom jordvarmebrønnene skulle slutte å fungere.

Anbefalinger og tips til tiltak:

Følg opp driftsrettet energiforbruk på følgende områder:

- elektrisitet til romoppvarming – kan oppvarming styres mer aktivt her med tanke på bruk?
- lys – er sparepærer og ledlys valgt?
- ventilasjon – er denne optimal?
- kjøkken – hvilke tiltak kan være relevante? F.eks. Slå av kjøleskap som ikke er i bruk?
- varmtvann og dusjer – hva kan følges opp her, som kan spare strøm?

Energibruk ved idrettslige aktiviteter varierer stort, for eksempel:

- flomlys til for eksempel fotballbaner og lysløyper. Kan mer byttes til led?
- isproduksjon og -preparering – er det energibruk til dette?
- oppvarming av idrettshallen og treningsstudio – hvordan kan dette styres bedre?

- Vurder om dere trenger mer forståelse og innsikt i styring av jordvarmesystemet. Kan noe optimaliseres her for bedre effekt?

- Vurdere å støvsuge luftekanaler og bytte filter for bedre kvalitet på luft.

På grunn av miljøpåvirkning og kostnader vil det være fornuftig å lage et energibudsjett for både drift og arrangementer. Klubben kan få hjelp av ENØK-ekspert til å definere sparepotensialet, finne alternativer og gjennomføre en ENØK-analyse av arrangementer. Denne slags hjelp er enda viktigere hvis noe skal ombygges, eller anlegget skal utvides ytterligere.

Transport

- Lokalsamfunnet er i stor grad bilbasert, men det er grønne «lokalbusser» som også benyttes.
- Foreldregruppene til håndball og fotball må selv ta ansvar for å organisere samkjøring og kjørelistor til bortekamper. Noen får til dette, andre ikke.
- Det var tidligere en større supporterkultur, med flere som reiste sammen til kamper. Nå reiser alle i egne biler.
- Damelaget i håndball har av og til leid inn minibuss.

- Få utenlands/langdistansereiser. Tidligere reiste man til Danacup og Partillecup. Det er 8-10 år siden sist.
- Samarbeidscup i Kroatia (Aurskog-Høland håndball) som man plukker opp etter pandemien.

Anbefalinger og tips til tiltak:

- Felles kjøring til trening og konkurranser er et godt alternativ til individuell privatbilkjøring der andre muligheter ikke finnes. Dette kan være tema på foreldremøter.
- Det bør vurderes om hver treningsgruppe bør ha en transportkoordinator.
- På idrettsanlegg bør det finnes opplysninger om rutetider for kollektivtrafikk.
- Opplys om mulig atkomst til idrettskall og anlegg med kollektivtransport.
- Etterspør leie av elbiler når det er relevant og bruk miljøkriterier ved innkjøp av transporttjenester og maskinpark.
- Jobb med holdninger - oppfordre og aktiverer foreldresamarbeid for kjøring og henting av barn når det er et behov.

OPPSUMMERING

Høland idretts- og ungdomslag spiller en imponerende viktig rolle for svært mange i sitt nærmiljø. Et slikt raust samlingssted for unge, voksne og eldre er viktig for å styrke samhold og skape tilhørighet.

Klubben inkluderer det meste av næringsliv og har potensial for å spille en rolle som samlende møteplass også for denne gruppen. Mye arbeid gjøres på dugnad for å holde kostnadene nede. Dette er ikke bare økonomisk smart, men nok en arena som skaper livsglede og tilhørighet for de som bidrar. Her er det lurt å samtidig ha fokus på gjenbruk, og valg av miljøriktige materialer.

Klubben tar godt vare på sine lokaler, uteområder og aktivitetsrom. Jordvarme-anlegget er en miljøvennlig og økonomisk løsning, som jevnlig følges opp av installatør, samtidig bør ENØK-tiltak vurderes av en rådgiver med ekspertise på dette området.

Klubben får til svært mye med få ressurser, med innføring av systematisk planlegging og forbedring også på ytre miljøfaktorer som innkjøp, mat, avfallshåndtering, energi og transport, kan klubben lett bli et forbilde også på dette området.

Inspirasjon

Hvordan Bodø Glimt har fått næringslivet med seg på sin grønne reise: <https://actionnow.no>

Miljøhåndboken for norsk idrett: <https://gronnidrett.no>

NIF og WWFs prosjekt Plastsmart idrett: <https://marintavfall.mepex.no/sammen-gjor-vi-idretten-plastsmart#301767>